

**Nyere Fund af Elefant-Levninger
i Danmark.**

Af

V. Nordmann.

Meddelelser fra Dansk geologisk Forening. Bd. 6. Nr. 4.

1921.

Ansaret for Afhandlingernes Indhold paahviler Forfatterne.

Den Fortegnelse over de i Danmark jordfundne Elefant-Levninger, som C. E. AAGAARD publicerede i 1896¹⁾, blev forøget af HERLUF WINGE i 1904²⁾, og Aaret efter kunde der tilføjes et Par nye Fund³⁾.

I de siden da forløbne 16 Aar er der atter her i Landet fremdraget en Del Elefant-Levninger, vistnok udelukkende af Mammuth (*Elephas primigenius Blum.*); disse 21 nye Fund skal her omtales lidt nøjere.

Jylland.

I 1906 indsendtes til Mineralogisk Museum af forhv. Gaardmand MOURITS OLSEN, Sønder Kollemorten pr. Jelling, en dersteds funden Stødtand; det er et 35 cm. langt⁴⁾, i begge Ender afbrudt Stykke, omtr. 26 cm. i Omkreds. Tanden blev fundet »for 25—30 Aar siden« paa Bunden af en 6 m (10 Alen) dyb Mergelgrav; den er rullet og stærkt poleret under Transporten i Glacialdannelserne, men iøvrigt velbevaret.

I 1907 fandtes en lille, ved Tygning stærkt nedslidt, Overkæbe-Kindtand liggende i nedstyrtet Grus nedenfor den lille omkring 1,25 m (2 Alen) høje Strandbrink, ca. 125—175 m (2—300 Alen) N. for Skellet mellem Skallerup og Tornby Sogne NØ. for Lønstrup. Tanden ind-

¹⁾ C. E. AAGAARD, 1896: Rester af uddøde Elefanter i nordiske glacialle Aflejringer. Medd. Dansk geolog. Forening, Bd. 1, Nr. 3.

²⁾ HERLUF WINGE, 1904: Om jordfundne Pattedyr fra Danmark. Vidensk. Meddel. naturhist. Forening. Kbhvn.

³⁾ V. NORDMANN, 1905: Danmarks Pattedyr i Fortiden. Danm. geol. Undersøgelse, III. R., Nr. 5, Side 31—33.

⁴⁾ Alle de her opgivne Længdemaal paa Stødtænder er tagne langs den ydre krumme Side.

sendtes til Mineralogisk Museum af Købmand N. P. NIELSEN (ved Tandlæge LØNBORG-FRIIS, Hjørring).

I en Grusgrav ved Bjerghuse, SV. for Nissum Fjord, fandtes en 91 cm lang, stærkt rullet og afskallet Stødtand. Spidsen, der er bevaret, har paa Siden en lille, sikkert ved Kunst, tildannet Flade; i den modsatte Ende, hvor Tandens er afbrudt, er den 25 cm i Omkreds. Indsendt i 1909 til Zoologisk Museum af Hr. VILH. THOMSEN.

I Oktober 1909 fandtes ved Grusgravning i en Grav paa Østsiden af Lillegrundet Hulvej ved Vejle, lidt N. for H. STEENSENS Margarinefabrik, en stor Mammuth-Kindtand. Det er en af de bageste ægte Kindtænder i venstre Underkæbe. I Følge velvillig Meddelelse fra Hr. Lektor B. M. JENSEN ved Vejle højerer Almenskole, i hvis Samling det bevarede Brudstykke af Tandens findes, blev Tandens fundet i det glaciofluviale Grus, antagelig 5—6 m (8—10 Alen) under Jordoverfladen. Karlen, som fandt den ejendommeligt udseende »Sten, som man kunde skære i med en Kniv«, »undersøgte« den paa en desværre ikke usædvanlig Maade, ved at kløve den med Skøvlen; han hjembragte kun det midterste Brudstykke, som bestaar af omtr. 5 Plader.

I 1910 indsendtes til Zoologisk Museum af Proprietær STRANGE, (ved Forretningsfører M. KLINGE i Randers) et Stykke af en af de bageste Halshvirvler, vistnok 6te¹⁾, af en meget stor Elefant; det var fundet i Statsbanernes Grusgrav ved Langaa »i et Lag Rullesten 18—20 Alen (c. 11—13 m) under Jordoverfladen«.

I en Grusgrav ved Rævedal, Syd for Rørbæk ved Hobro, fandtes 4,5 m (?) under Jordoverfladen tre Fragmenter af en Stødtand, af hvilke det største er ca. 25 cm langt. De er tilsendte Mineralogisk Museum fra Nationalmuseets 1. Afdl., hvortil de var indsendte 1917 af Proprietær H. BAY.

¹⁾ Denne Bestemmelse er saavel som Flertallet af de øvrige foretagen af Viceinspektør HERLUF WINGE.

Endelig kan nævnes, at der i 1906 blev fundet Levninger af en Elefant paa Stranden ved Stensigmosen, Østkysten af Broagerland. Fundet er i Følge velvillig Meddelelse fra d'Herrer Dr. K. GRIPP i Hamburg og Prof., Dr. EWALD WÜST i Kiel kort omtalt i Litteraturen¹⁾, og udførligere Meddelelser vil sikkert i nær Fremtid blive publicerede af Prof. WÜST. Foreløbig har han godhedsfuldt meddelt mig, at det drejer sig om 2 Kindtænder, tilhørende samme Individ, samt en Stødtand, der rimeligvis ogsaa stammer fra samme Dyr.

Tænderne har ikke tilhørt selve Mammuthen (*Elephas primigenius* Blum.), men derimod en Form, der af nogle anses for at være *E. Trogontherii* Pohl., af andre for *E. antiquus* Falc. og endelig af SOERGEL for en særlig Form, *E. antiquus* var. *trogontherii*.

Fyn.

I September 1920 modtog Zoologisk Museum fra Assistent VIGGO SANTORPH, Kjelds Fyr, nær Sydenden af Langeland, et stærkt forvitret Brødstykke af en stor, øvre Kindtand af Mammuth, fundet i Lerskrænten under Fyret.

Sjælland.

I 1911 fandtes i Svebølle Grusgrav en ved Tygning stærkt nedslidt Kindtand (10 Plader); den indsendtes til Mineralogisk Museum af de danske Statsbaners Baneafdeling.

I en Grusgrav ved Kallerup Gaarde, omtrent midtvejs mellem Kallerup og Baldersbrønde, NØ. for Hedehusene Teglværk, fandtes i 1913 en Del smaa Fragmenter af en Stødtand liggende 5 m under Jordoverfladen i det

¹⁾ J. RABEN, 1916: Knochenfunde vom Ur-Elefanten am Wenningbund. Heimatsblätter für den Kreis Sonderburg, Illustrierte Monatsbeilage der »Sonderburger Zeitung«, 3. Jahrg. Nr. 2. S. 16—17.

LEHMANN, 1917: Führer durch die Säugetierhalle des Altonaer Museums, S. 7.

WILH. WOLFF, 1919: Erdgeschichte und Bodenaufbau Schleswig-Holsteins, S. 68.

morænelerdækkede, glaciofluviale Grus. De blev af Direktør E. HARTMANN, Hedehusene Teglværk, indsendte til Mineralogisk Museum. Gruset synes at være mærkelig rigt paa Mammuth-Tænder; thi i Følge velvillig Meddelelse fra Hr. Lektor C. C. CHRISTENSEN, Roskilde, modtog den derværende Kathedralskoles Samling samme Aar gennem en af Eleverne, Frk. ELSE HARTMANN, ikke mindre end 4 Tænder fundne i Kallerup Grusgrav. Af disse Tænder, der alle er fragmentariske, er den ene en stor, øvre Kindtand (14 Plader), de tre andre er Stødtænder, af hvilke den bedst bevarede er en ca. 30 cm lang Spids, medens de to andre er saa hensmuldrede (maaske sønderslaaede?) og forvitrede, at man vanskelig kan angive deres Størrelse. Endelig har Direktør HARTMANN i dette Efteraar (1921) fra samme Grusgrav indsendt til Mineralogisk Museum et stærkt hensmuldret Stykke af en Stødtand. Om de her omtalte 4 Brudstykker hidrører fra en og samme Stødtand eller ej, kan sikkert vanskelig afgøres, men Sandsynligheden taler ikke derfor.

Ved Udgravningsarbejder paa Vodroffsvej i København fandtes et 50 cm langt Brudstykke af en Stødtand. Selve Spidsen er afbrækket; i den modsatte Ende er Tandens 19,5 cm i Omkreds. Stykket er indsendt til Zoologisk Museum af Naturaliehandler JACOBSEN.

I 1916 indsendtes fra Midtsjællands Skærfefabrik til Danmarks geologiske Undersøgelse et meget stærkt medtaget Brudstykke af en, efter de bevarede Stykker af Yderlaget at dømme, ret anselig Stødtand, fundet i Fabrikens Grusgrav ved Munkebjergby, N. for Sorø. Ogsaa denne Tand havde desværre været Genstand for Arbejdernes voldsomme Undersøgelsesmetoder under Anvendelse af Træskospark og Spadehug.

For nogle faa Dage siden (December 1921) blev der til Danmarks geologiske Undersøgelse indsendt en Mammuth-tand, fundet af Arbejdsmand JENS LARSEN i Nymølle Grusgrav Vest for Hedehusene. Det er et stort, rullet Brudstykke (12 Plader), Bagenden af en Kindtand fra højre Overkæbe;

den laa ca. 10 Alen (6 m) under Jordoverfladen, i det af Moræneler dækkede, glaciofluviale Grus. Samme Sted havde Hr. LARSEN for nogle Aar siden fundet Brudstykket af en Stødtand, som imidlertid var ganske hensmuldret. Det er den samme Grusgrav ved Nymølle, hvori den i »Meddel. Dansk geolog. Forening«, Bd. 2, Nr. 10 [1904], S. 143 omtalte Mammuth-Kindtand blev fundet, og da Graven ligger ca. 3 km SV. for den ovenomtalte Kallerup Grusgrav, er der saaledes paa et forholdsvis lille Omraade fundet ikke mindre end 9 Elefanttænder i samme Grushorizont.

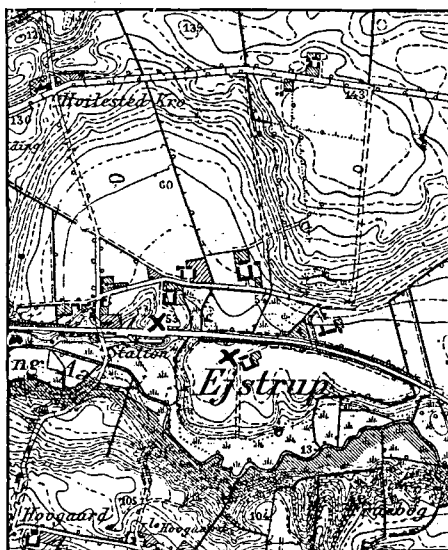
Falster.

Gennem Nationalmuseets 1ste Afdl. modtog Mineralogisk Museum i 1910 fra Arbejdsformand C. HANSEN, Stubbe-købing, et Fragment af en Stødtand; det er afbrudt i begge Ender, stærkt rullet og poleret, 39 cm langt og 23,5 cm i Omkreds. Det er fundet ved Anlæggelsen af Banen til Nykøbing, i en Udgravning ved Kongsnæs Strand lige Øst for Stubbekøbing, og Stykket laa i Strandkanten ca. 1 Alen (ca. 0,6 m) under Havfladen og ca. 5 Alen (ca. 3 m) under Terrænets Overflade.

Medens de hidtil omtalte Elefant-Levninger — saavel som alle hidtil kendte Mammuth-Fund her fra Landet — hidrører fra Glacialdannelser (glaciofluvialt Grus og Sand, Moræneler eller lignende) og saaledes er at betragte som Skeletrester, der ligger paa sekundært Leje og ikke kan afgive noget sikkert Bevis paa, at Mammuthen har levet her i Landet, stiller Forholdet sig, saavidt det kan ses, noget anderledes med Hensyn til det Fund, som nu skal omtales.

I 1915—17 udførtes der nogle større Grundudgravninger og Vejanlæg paa den i Kolding Aa Dalen liggende, ca. 1,5 km lange og indtil 0,5 km brede Abrasionsterrasse, paa hvilken Stationsbyen Ejstrup ligger, ca. 6 km Vest for

Kolding. Stedet er allerede tidligere omtalt i den geologiske Litteratur¹⁾. I 1901 blottedes der nemlig umiddelbart Øst for den gamle Stationsbygning, paa Nordsiden af Banelinjen (se Fig. 1), et ca. 160 m langt Profil, der viste en paa primært Leje liggende Serie af Ferskvandsaflejringer, bestaaende af nederst indtil 2 m mægtigt stenfrit Ler, hvilende paa (glaciofluvialt?) Grus og Sand, derover indtil 7 m Gytje med humøse Sandlag, dernæst indtil 2,6 m stenfrit Ler

Efter D. G. U. II. R. Nr. 20.

Fig. 1. Udsnit af Generalstabens Maalebordsblad. Kolding, Nr. 3409. 1:20000. Kurvernes Æquidistance 5' = 1.57 m. De nye Profiler findes ved det vestlige Kryds.

og øverst 3—4 m lagdelt, glaciofluvialt Sand. I det nedre Ler fandtes forneden Levninger af Polarplanter (*Dryas*, *Salix polaris*), højere oppe Birk og Bævreasp. Gytjen og det humøse Sand indeholdt en rig, tempereret Flora, af hvis Elementer her skal nævnes de for vore interglaciale Fersk-

¹⁾ N. HARTZ, 1909: Bidrag til Danmarks tertiære og diluviale Flora. Danm. geolog. Undersøg. II. R., Nr. 20, Side 206—230.

vandsdannelser karakteristiske Arter: Gran (*Picea excelsa*), Avnbøg (*Carpinus betulus*) og Aloeblandet Krebsklo (*Stratiotes aloides*), desuden Tax (*Taxus baccata*), Kristtörn (*Ilex aquifolium*), Skovfyr (*Pinus silvestris*), samt flere andre af vore nulevende, mere eller mindre almindelige Planter som Lind, Hassel, Elm, Hyld o. s. v. Fra det øvre, stenfrie Ler kendes kun faa Plantelevninger, tagne paa Grænsen mod den underliggende Gytje; af Træer fandtes kun Birk (*Betula alba*) og Bævreasp (*Populus tremula*), hvilket muligvis kan tyde paa lavere Temperaturforhold end dem, hvorunder Gytjen og det humøse Sand er afsat. Af Dyrelevninger fandtes i Leret en Del Mollusker (*Pisidium*, *Valvata piscinalis*), Daffner, Ostracoder og andre lavere Dyr, samt Fiskeskæl; i Gytjen og Sandet fandtes bl. a. Mollusker (*Bythinia Leachii*, *Anodonta*), Aborre (*Perca fluviatilis*), Brasen (*Abramis brama*), Gedde (*Esox lucius*), en Pind gnavet af Bæver (*Castor fiber*), Grankogler gnavede af Egern (*Sciurus vulgaris*)¹⁾, samt Skeletter af Daadyr (*Cervus dama*)²⁾. Navnlig disse sidstnævnte Fund er interessante, eftersom denne sydlige Hjorteart som bekendt ikke er fundet i vore postglaciale Aflejringer, men kun kendes fra de interglaciale Ferskvandslag ved Ejstrup og Hollerup, V. for Langaa.

I 1916—17 blev der bygget en ny Stationsbygning ca. 200 m Øst for den gamle og paa Nordsiden af Banelinjen; en ny Kørevej førtes til den fra NV., og fra denne Vej blev der midtvejs mellem den nye Station og Sognevejen gennem Ejstrup By ført en Sidevej i sydvestlig Retning til en Underkørsel under Banen. Ved disse Arbejder fremkom der Profiler i den øvre Del af Terrassen, og desuden blev det gamle, nysskildrede Profil fra 1901 paany delvis

¹⁾ Prof. AD. JENSEN, der har foretaget en ny Undersøgelse af disse Kogler, erklærer, at hvis de overhovedet er gnavede af Dyr, maa det være Egern.

²⁾ Hos HERLUF WINGE, 1904: I. c. S. 263 omtales det første, i 1901 fundne Skelet af Daadyr fra Ejstrup. I 1917 fandtes ved Udgravning til Kælderen under den nye Stationsbygning væsentlige Rester af et andet Daadyrskelet, liggende i Gytjen.

blottet. Der iagttoges da under gennemsnitlig 0,5 m Muld omkring 0,5 (0,4—0,9) m Morænesand med rigelige Sten, hist og her saa leret, at det nærmede sig Moræneler; derunder tydelig krydslejret, glaciofluvialt Sand og Grus med adskillige spredtliggende Blokke af omkring 1 m³s Størrelse. Dette Lag, hvis varierende Mægtighed gennemsnitlig er ca. 1 m., hviler paa det stenfrie Ler, der atter i en Mægtighed af omkring 0,7 m hviler paa Gytjen og det humøse Sand, i hvilket der ikke gravedes nævneværdigt ned. I Nordvæggen af den fra den ny Station mod NV. løbende Vej iagttoges ganske lignende Forhold.

Under mit Besøg i 1917 bragte en af Arbejderformændene mig 3 Brudstykker af meget store Knogler, som baade efter hans Udsagn og efter deres Udseende at dømme havde ligget i den sandede Gytje (i den sydøstlige Halvdel af det nysnævnte Vejprofil), maaske paa Overgangen til det øvre stenfrie Ler. De blev sendte til København, hvor Hr. Viceinspektør HERLUF WINGE bestemte dem som Brudstykker af venstre Hofteben (*ilium*) og Sædeben (*ischium*), samt et 34 cm langt og indtil 7,5 cm bredt Brudstykke af en af de lange Lemmeknogler af en Elefant. Hvilken af Lemmeknoglerne Flisen havde tilhørt, kan ikke bestemmes. Da alle de bestemmelige Elefant-Levninger, som er fundne her i Landet, hidrører fra Mammuth, ansaa Hr. WINGE det for sandsynligst, at ogsaa de ved Ejstrup fundne Elefantknogler tilhørte samme Art¹⁾. Hoftebenet bærer tydelige Mærker af Spadestød eller lignende, men ellers tyder intet paa, at Knoglerne er blevne behandlede af Mennesker eller Dyr. Brudflader og Kanter er ret skarpe, og Knoglerne viser intet Spor af Rulning i Sand eller af den

¹⁾ Udfra samme Betragtningmaade har WINGE ogsaa henført de andre her i Landet fundne Skeletdele af Elefanter til Mammuthen: nemlig et Stykke af et Laarben fundet 1861 i en Mergelgrav ved Jelling, et Brudstykke af et Hofteben fra en Mergelgrav ved Sdr. Omme, et Stykke af den bageste Halshvirvel fra et nu ubekendt Findested og det ovenfor, Side 4 omtalte Stykke af en af de bageste Halshvirvler fundet i en Grusgrav ved Langaa.

Polering, som hyppigt er iagttaget hos de andre, i Moræner eller andre Glacialdannelser, fundne Tænder og Skeletdele. Derimod synes Knoglernes Overflade at være let forvitret, som om de i nogen Tid har været udsatte for Atmosfærens Angreb, men om dette skyldes en ublid Medfart efter at de er blevet fremgravede, eller ej, kan næppe afgøres. Disse Omstændigheder i Forbindelse med, at Knoglerne er fremdragne af uforstyrrede interglaciale Ferskvandslag, og den Omstændighed, at Bækkenben og Lemmeknogle er fundne Side om Side, gør det i allerhøjeste Grad sandsynligt, at vi her staar overfor Resterne af et Skelet fundet paa primært Leje. At der ikke er fundet mere af Skelettet, kan forklares paa flere Maader, bl. a. ved at de udgravede Partier af de interglaciale Lag var forholdsvis smaa og lidet dybtgaaende, og ved at Arbejdet foregik i et saa hastigt Tempo, at det kun var et rent Tilfælde, at de reddede Knoglestykker blev opdagede. En Eftersøgning paa Pladsen nede i Aadalen, hvor det udgravede og bortkørte Materiale blev aflæst, bragte ikke flere Knogler for Dagen, men det maa ogsaa bemærkes, at der var hengaaet længere Tid fra den Dag, da Knoglerne blev fundne, og til min Ankomst.

I Fig. 2 er gengivet et Fotografi i $\frac{1}{4}$ nat. Størrelse af de sammenhørende Hofte- og Sædeben set halvt nedenfra og lidt bagfra. Brudstykkernes samlede Længde er 48 cm, Diameteren af den bevarede Del af Hofteskaalen (*acetabulum*) er 14 cm. Bunden af *acetabulum* samt det Stykke af dennes Rand, som skal dannes af Skambenet (*pubis*), mangler. Den længste Diameter af *foramen obturatorium* (*f. thyroideum*) kan anslaaes til ca. 15 cm. Til Sammenligning er i Fig. 3 gengivet venstre Bækkenben (set nedenfra) af en indisk Elefant; de til de fossile Knogler svarende Partier er begrænsede af punkterede Linjer.

Som ovenfor sagt henførte WINGE disse Knoglestykker til Mammuth, ikke paa Grundlag af en direkte Sammenligning med de tilsvarende Dele af et sikkert bestemt Mam-

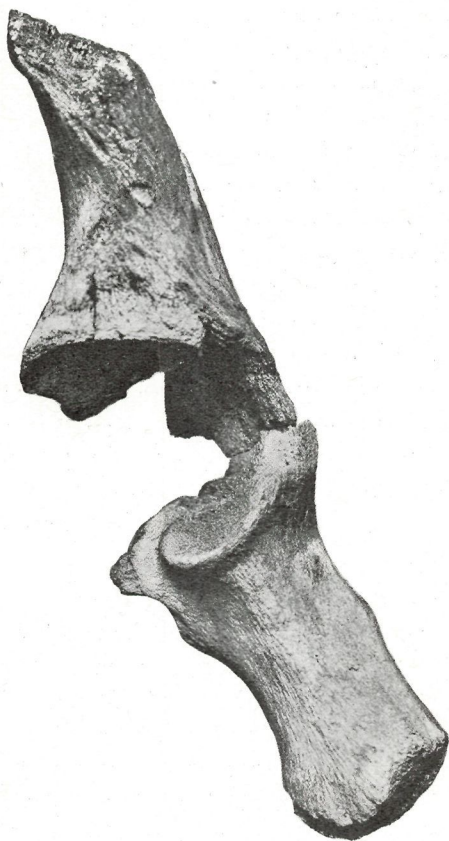

Fig. 2. Brudstykke af venstre Bækkenhalvdel af Mammuth? (*Elephas primigenius?*), set nedenfra og lidt bagfra. $\frac{1}{4}$ nat. Størr. Interglacialt Ferskvandslag ved Ejstrup, Ø. for Kolding.

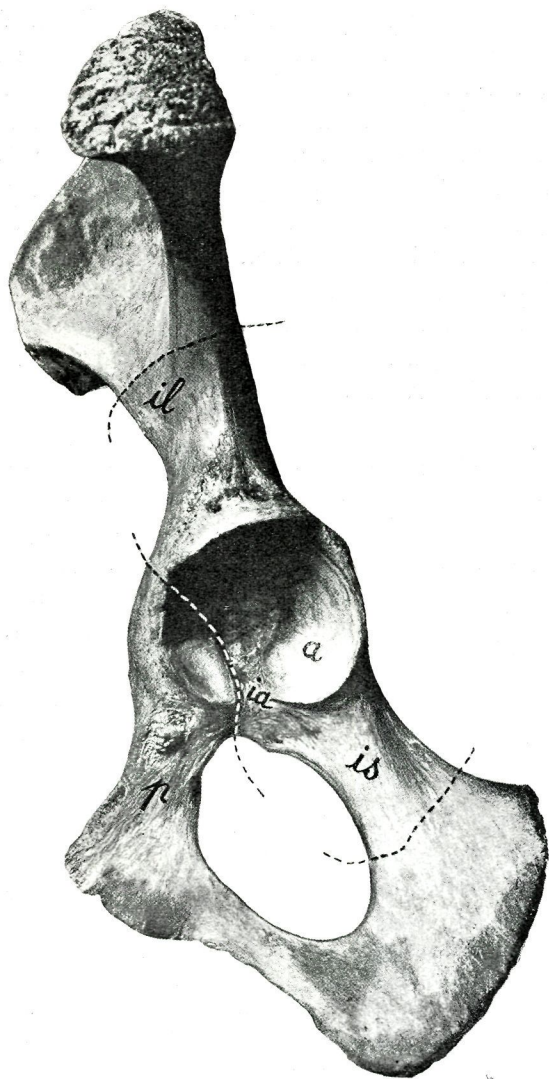

Fig. 3. Venstre Bækkenhalvdel af en indisk Elefant, set halvt nedefra, c. $\frac{1}{5}$ nat.
Størr. *il* = *ilium*, *is* = *ischium*, *p* = *pubis*, *a* = *acetabulum*, *ia* = *incisura acetabuli*:
den store Aabning mellem *p* og *is* er *foramen tyroideum*. De punkterede Linjer
omslutter de Dele af Bækkenet, som svarer til Knoernerne i Fig. 2.

muth-Skelet (thi saadant Sammenligningsmateriale findes desværre ikke i danske Samlinger), men udelukkende fordi alt, hvad der hidtil er fundet her i Landet af bestemmelige Elefant-Levninger, har vist sig at tilhøre denne Art. Betragter man imidlertid nøjere den Flora og navnlig den Fauna, sammen med hvilken disse Skeletdele er fundne i de interglaciale Lag ved Ejstrup, saa maa det siges, at den har et noget mere tempereret Præg end de Plante- og Dyresamfund, hvori Mammuthen sædvanlig findes. Navnlig er, saavidt jeg kan se, Mammuthen ingensinde fundet sammen med Rester af Daadyret, en sydlig Hjortear, hvis rette Hjem synes at være Lilleasien og maaske andre Middelhavslande, hvorfra det i Oldtiden er indført til Grækenland og Italien¹⁾.

Hvad Floraen angaar, saa er det ganske sandt, at just det samme karakteristiske Element (*Picea excelsa*, *Stralioles aloides*, *Carpinus betulus*, *Brassenia purpurea*, *Taxus*, *Ilex* m. m.), som kendes fra Ejstrup og de fra samme (sidste) Interglacialtid stammende Brørup-Moser, ogsaa findes i den nedre interglaciale Tørv ved Klinge i Mark Brandenburg, og her fandtes i Følge GAGEL¹⁾ i Tørvens nedre Del et fuldstændigt Mammuth-Skelet; men det hører dog sikkert til Sjældenhederne at træffe Mammuthen under saa

¹⁾ KELLER, 1887: Thiere des Classischen Alterthums.

¹⁾ C. GAGEL. 1913: Die Beweise für eine mehrfache Vereisung Norddeutschlands in diluvialer Zeit. — Ser man imidlertid efter i den originale Afhandling af H. SCHROEDER und J. STOLLER, 1906: Wirbeltierskelette aus den Torfen von Klinge bei Cottbus. Jahrb. kgl. preuss. geol. Landesanst. für 1905, Bd. 26, Hefte 3, Side 418, saa staar der udtrykkelig, at Skelettet angaves at være fundet i et Tørvelag (hvilende paa Ler og overlejret af Sand og Grus), men Findestedet var ved Geologernes Ankomst forstyrret paa en saadan Maade at en nøjagtig Beskrivelse var udelukket. Det kan derfor — omend med stor Sandsynlighed — kun formodes, at Skelettet laa i et Tørvelag svarende til NEHRINGS »nedre Tørv« med den ovenomtalte Flora.

udpræget tempererede Forhold¹⁾, selv om denne Elefant maaske langt fra har været det udpræget glaciale Dyr, som man i Almindelighed forestiller sig, naar man tænker paa dens langhaarede Pels og dens Forekomst sammen med Rensdyr og andre højnordiske Former. Endelig er den Mulighed jo heller ikke udelukket, at Skelettet fra Ejstrup ikke er samtidig med den derværende Gytje; selv om det laa begravet i denne, kan det meget godt være kommet ud i Bassinet, medens det øvre (under køligere? Temperaturforhold afsatte) Ler blev dannet, og senere være sunket dybere i Aflejringerne. Sammenlign hermed det ved Taaderup fundne Elsdyrskellet²⁾, som bevisligt maa være sunket ned i Lag, der er ældre end det, som var under Dannelse ved Dyrets Død.

Hvis man imidlertid gaar ud fra, at Skelettet virkelig er samtidig med Gytjen og de humøse Sandlag, hvori Knoglerne er fundne, saa skulde man snarere vente, at de tilhører en af de andre, mere varmeelskende Elefanter, som er kendte fra Mellemeuropas Diluvium. Om *Elephas meridionalis* kunde der neppe være Tale, da den udelukkende synes at tilhøre de ældre og ældste Diluvialdannelser; derimod var det ikke urimeligt, om man her havde fundet *Elephas antiquus*, som er velkendt fra adskillige mellem- og vesteuropæiske, interglaciale Dannelser, der med større eller mindre Sikkerhed henføres til den sidste Interglacialtid, altsaa samme Tid som den, hvori Ejstrup-Lagene er dannede. Af denne Elefant-Art findes der imidlertid i de danske Samlinger kun en Underkæbe med isiddende Tænder, samt 3 mere eller mindre hele

¹⁾ Ved Godenstedt ved Zeven (Hannover) fandtes Levninger af Mammuth i Tørv sammen med Bæver, Kronhjort, Raadyr, Odder, El, Avnbøg, Ædelgran, stor Najade o. a. Se Fr. SCHUCHT: Die interglazialen Ablagerungen von Godenstedt bei Zeven. »Aus der Heimat — für die Heimat, Beitr. z. Naturkunde Nordwestdeutschlands. N. F. Heft. 1, S. 58—71.

²⁾ H. ØDUM, 1920: Et Elsdryfund fra Taaderup paa Falster. D. G. U., IV. R., Bd. 1, Nr. 11.

Kindtænder, men ellers intet Sammenligningsmateriale. Det var imidlertid under Verdenskrigen altfor risikabelt at sende de skrøbelige Levninger fra Ejstrup til Udlandet for at faa dem bestemt. Først i Aar har jeg ved en Rejse til Samlingerne i Berlin, Halle, Weimar, Jena og Leipzig haft Lejlighed til at sammenligne Ejstrup-Knoglerne med adskillige tilsvarende Knogler af Mammuth og *Elephas antiquus*. Skønt Hr. WINGE allerede paa Forhaand — udfra sit overmaade indgaaende Kendskab til Pattedyrknogler — havde stillet sig meget skeptisk til et heldigt Udfald, var han dog enig med mig i, at et Forsøg paa Bestemmelse burde gøres. I Berlin ydede Hr. Dr. W. O. DIETRICH ved det geolog.—palæontologiske Institut (Museum für Naturkunde) mig værdifuld Hjælp udfra sit nøje Kendskab til fossile Elefanter. For hans elskværdige Assistance beder jeg ham her modtage min hjerteligste Tak, ligesom jeg ogsaa takker d'Herrer Professor WALTHER i Halle, Kustos A. MØLLER i Weimar og Professor v. SEIDLITZ i Jena for den Beredvillighed, hvormed de gav mig Adgang til Samlingerne. Desværre fik saavel Hr. WINGE som Dr. DIETRICH Ret; sidstnævnte Herre hævdede, at vort Kendskab til baade de nulevende og uddøde Elefanter Variations-Muligheder endnu var altfor ringe, til at man med Sikkerhed kan bestemme saa lidet karakteristiske Dele som Bækkenknogler. Efter hvad jeg nu selv har set, kan jeg ganske slutte mig til de to Herrers Mening. Bækkenknoglerne af *Elephas antiquus* og *primigenius* ligner hverandre overmaaade meget og er samtidig saa stærkt individuelt varierende, at man for Øjeblikket ikke med Sikkerhed kan bestemme selv temmelig fuldstændige Knogler endsige da saa medtagne Fragmenter som dem fra Ejstrup. De til Art bestemte Stykker i de paagældende Samlinger er da ogsaa bestemte ved Hjælp af de til Skeletterne hørende Kindtænder. Som Eksempler paa Variationen kan nævnes, at paa et Bækken af *Elephas antiquus* i Weimar er Tværsnittet af *ischium* ovalt og *insisura acetabuli* af temmelig normal Bredde omend ret dyb; hos et andet,

der opbevares samme Sted, var Tværsnittet af *ischium* næsten cirkelrunt og Randene af *incisura acetabuli* helt sammenlukkede som et Rør. Hos tre i Berlin (Museum für Naturkunde) opbevarede anselige Bækkenhalvdele af Mammuth, fundne ved Bukovar i Kroatien, var *incisuras* Bredde, størst (29 mm) hos det mindste Bækken, 20 mm hos det mellemste og kun 6 mm hos det største Bækken. Paa et lille Mammuth-Bækken fra Lippstadt (Westfalen) var *incisuras* Bredde ligeledes 6 mm, og et Mammuth-Bækken i Museets Studiesamling havde overhovedet ingen *incisura*.

Af de mere eller mindre fuldstændige Bækkenben (9 af Mammuth og 7 af *Elephas antiquus*), som jeg paa min Rejse kunde benytte til Sammenligning med Knoglerne fra Ejstrup, har disse megen Lighed med det mindste Mammuth-Bækken fra Bukovar; endnu større er dog Ligheden med Bækkenet hos det næsten fuldstændige Mammuth-Skelet fra Borna, opstillet i Museum für Völkerkunde i Leipzig¹⁾.

Fundet fra Ejstrup synes saaledes at angive, at i sidste Interglacialtid levede her i Danmark en Elefant-Art, og denne Art var rimeligvis Mammuthen.

¹⁾ JOHANNES FELIX, 1912: Das Mammuth von Borna. Veröffentlichungen des städtischen Museums für Völkerkunde zu Leipzig. Heft 4.